

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Національної академії внутрішніх
справ,
доктор юридичних наук, професор

Руслан СЕРБИН

12.05.2025 р.

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Міщенка Максима Вікторовича «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 30 листопада 2021 року, протокол № 22

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри конституційного права та прав людини від 28 квітня 2025 року

Присутні:

кафедра конституційного права та прав людини: т.в.о. завідувача кафедри, доктор юридичних наук, доцент Халюк С.О. (голова засідання); професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Осауленко А.О. (рецензент); професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Тарасенко К.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Демиденко В.О.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Славна О.В.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук Чеханюк Л.В.; ад'юнкт денної форми навчання Улянченко Ю.О.;

кафедра конституційного права ННІПП: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Сьох К.Я.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Колодій А.М.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Тригубенко Г.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Лук'янець-Шахова В.С. (науковий керівник); доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Куртакова Г.О.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук Романенко Л.М.;

кафедра теорії, історії та філософії права: професор кафедри, доктор юридичних наук, доцент Тихомиров Д.О.; доцент кафедри, доктор юридичних наук Колодій О.А. (рецензент); доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Лапка О.Я.

Були присутні 5 докторів наук та 10 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертації аспіранта денної форми навчання кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ Міщенка Максима Вікторовича «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах» поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Аспірант Міщенко М.В. доповів про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, здобувачем доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформулював та обґрунтував новизну, теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлено сукупністю теоретичних і практичних чинників, які визначають актуальність, новизну й значущість аналізу конституційно-правових засад гендерної рівності як в Україні, так і в зарубіжних країнах. У сучасному демократичному суспільстві гендерна рівність є не лише ознакою соціального прогресу, але й одним із ключових стандартів прав людини, закріплених у міжнародних договорах, конституціях держав і правових системах.

Зважаючи на євроінтеграційний курс України, імплементація європейських стандартів у сфері забезпечення гендерної рівності набуває особливої актуальності. Конституція України, а також інші нормативно-правові акти створюють певне підґрунтя для її реалізації. Водночас зберігаються суттєві виклики у сфері практичного забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, що вимагає системного аналізу й вдосконалення конституційно-правових механізмів.

Порівняльно-правове дослідження досвіду зарубіжних країн, зокрема країн Європейського Союзу, а також інших демократичних правових держав, дозволяє виявити ефективні моделі правового регулювання та інституційного забезпечення гендерної рівності, відповідні для впровадження в український правовий контекст. Такий підхід не лише сприяє глибшому теоретичному осмисленню проблематики, але й має прикладне значення для удосконалення національного законодавства та конституційної практики.

Загальноправові принципи, одним із яких є принцип рівності, є основоположними цінностями, основними правилами та стандартами, які забезпечують права і свободи людини й громадянина, а тому кожна розвинена країна намагається включити їх у конституційні положення. Відповідні принципи також закріплені в Конституції України.

У сучасному правовому просторі одним із ключових напрямів демократичного поступу визнається забезпечення рівних прав і можливостей незалежно від статі. Гендерна рівність розглядається як необхідна умова для повноцінної реалізації основоположних прав людини, гарантованих Конституцією. Такий підхід відображає усталені міжнародні стандарти, що вимагають усунення дискримінації та сприяння рівній участі жінок і чоловіків у всіх сферах суспільного життя. Лише суспільство, де реально діють механізми рівноправності, може бути визнане демократичним у повному сенсі цього поняття.

Останнім часом суспільство приділяє значну увагу забезпеченню основних прав і свобод особи та створенню міжнародних і національних механізмів захисту цих прав, а також гарантій їх реалізації. Існують численні міжнародні стандарти, які є універсальними та регіональними, зобов'язання, пов'язані з ними, покладаються на держави, які їх визнали, а також на інші специфічні суб'єкти. Насправді для багатьох із них концепція рівності, недискримінації та визнаних універсальних цінностей цивілізації є першочерговими. Гендерна рівність – це не лише одна з основоположних цінностей демократичної правової держави, але й ключовий чинник сталого розвитку, соціальної справедливості та ефективного функціонування демократичних інституцій. В умовах євроінтеграції та після ратифікації Україною Стамбульської конвенції у 2022 році питання реалізації гендерної рівності набуває особливої актуальності на рівні державної політики та національного законодавства.

У міжнародно-правовій площині базовими документами є Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) 1979 р., Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р., Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) 2011 р., Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Хартія Європейського Союзу про основні права 2000 р., а також положення Загальної декларації прав людини 1948 р. Національне законодавство України також забезпечує правове підґрунтя для реалізації гендерної рівності: Конституція України 1996 року (ст. 24) гарантує рівність прав незалежно від статі; Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005) конкретизує механізми реалізації цієї норми; а Кримінальний кодекс України та інші галузеві закони містять норми, спрямовані на запобігання гендерно зумовленому насильству. Тому, дослідження правових механізмів у цій сфері є важливим для удосконалення державної політики, законодавства та правозастосовчої практики.

Ідея рівності людини й громадянина відіграє ключову роль у формуванні справедливого доступу до суспільних ресурсів і благ, а також у вибудовуванні гармонійних соціальних відносин. Соціальна рівність постає як передумова формування відкритої держави та дієвого громадянського суспільства. Однією з її форм є гендерна рівність, що означає надання жінкам і чоловікам однакових прав, можливостей і свобод у всіх сферах життя.

У сучасних умовах українського суспільства, як і в інших демократично орієнтованих країнах, утвердження гендерної рівності розглядається як одна з

основних цілей державної та соціальної політики. Аналіз наукових джерел показує, що питання забезпечення гендерного паритету привертало увагу ще в минулому, однак системне осмислення проблематики й формування новітніх підходів до її розв'язання почали інтенсивно розвиватися лише з середини XX століття із урахуванням специфіки національних умов.

Слід зазначити, що в українській науковій доктрині різні аспекти гендерної рівності неодноразово розглядалися вченими з кінця 1980-х – початку 1990-х рр., а питання гендерного збалансування отримало новий вектор розвитку на вітчизняних просторах з урахуванням досягнень європейських та інших країн світу. Щодо більш сучасних досліджень в українському науковому середовищі питання гендерної рівності активно досліджуються на дисертаційному рівні. Зокрема, Ніколь Романова у дисертації на здобуття ступеня доктора філософії (право) на тему: «Забезпечення гендерної рівності в секторі безпеки і оборони: імплементація міжнародно-правових стандартів у законодавство України» 2024 року, проаналізувала міжнародно-правові механізми забезпечення гендерної рівності в секторі безпеки та оборони. Пані Ірина Грицай свою роботу, докторську дисертацію з теорії права на тему: «Принцип гендерної рівності та механізм його забезпечення: теоретико-правовий аспект» у 2018 році присвятила особливостям правового регулювання гендерної політики в Україні, розглядаючи національні інституційні механізми виокремила принцип гендерної рівності в окремий, самостійний принцип права. Науковиця Ніна Аніщук ще у 2008 році зосередила увагу на феміністичній юридичній теорії та дослідженні правового статусу жінки в контексті трансформацій українського суспільства у своєму докторському дослідженні на тему: «Правові засоби викорінення гендерного насильства в Україні: історико-теоретичний аналіз».

Відзначаючи особливий внесок зазначених наукових доробків, у межах нашого дослідження основна увага зосереджується на конституційно-правовому закріпленні гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах, з особливим акцентом на практику зарубіжних країн (країни ЄС) та відповідність національного законодавства міжнародним стандартам, зокрема Конвенції CEDAW та правовим позиціям Європейського суду з прав людини. Такий підхід дозволяє не лише систематизувати наявні нормативно-правові механізми, а й виявити перспективи їх удосконалення у контексті сучасних євроінтеграційних процесів. Окремим аспектом нашого дослідження є аналіз Гендерної стратегії ЄС на 2020–2025 роки, яка визначає ключові напрямки політики у сфері рівності між жінками та чоловіками в європейському просторі.

Вищевикладене зумовлює актуальність і своєчасність даного дослідження, його теоретичне і практичне значення.

Мета дисертації полягає у визначенні особливостей конституційно-правових засад реалізації гендерної рівності в Україні та зарубіжних країн у контексті імплементації міжнародно-правових стандартів.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання:

- дослідити теоретико-правові основи гендерної рівності та заборони дискримінації;

- проаналізувати сучасні методологічні підходи до дослідження гендерної

рівності в національній та закордонній доктрині конституційного права;

- схарактеризувати міжнародно-правові стандарти (ООН, Рада Європи, ЄС) гендерної рівності, та виявити організаційно-правові механізми їх реалізації;

- проаналізувати конституційне закріплення гендерної рівності в Україні та особливості її реалізації у порівнянні з практиками країн Європейського Союзу;

- виокремити та дослідити правові позиції Європейського суду з прав людини щодо реалізації гендерної рівності в зарубіжних країнах та схарактеризувати їхній вплив на розвиток національного права України.

- визначити ключові проблеми та прогалини у функціонуванні організаційно-правового механізму реалізації гендерної рівності в Україні;

- оцінити значення Стратегії гендерної рівності Європейського Союзу як орієнтиру для вдосконалення національного правового механізму реалізації гендерної рівності;

- виявити особливості захисту конституційних прав осіб, які зазнали гендерно зумовлених викликів у зв'язку з вимушеною міграцією до країн ЄС.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації гендерної рівності в конституційно-правовій площині.

Предметом дослідження є засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах (ЄС) у контексті імплементації міжнародно-правових стандартів в законодавство України.

Методологічні засади дослідження ґрунтуються на комплексному застосуванні філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання, а також відповідних методологічних підходів і принципів.

Нормативну основу дослідження становлять положення Конституції України, акти чинного законодавства, міжнародно-правові документи, ухвалені під егідою ООН, Ради Європи, а також акти первинного й вторинного права Європейського Союзу у сфері забезпечення гендерної рівності.

Емпіричну та інформаційну базу склали аналітичні огляди, науково-дослідні звіти, енциклопедичні джерела, матеріали наукової періодики, а також публікації провідних українських і зарубіжних учених, експертів та правозахисних організацій.

Наукова новизна отриманих результатів. У дисертаційній роботі вперше комплексно проаналізовано особливості загальнотеоретичних і конституційно-правових засад реалізації гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах, з урахуванням євроінтеграційних процесів України та імплементації відповідних міжнародно-правових стандартів. На цій основі сформульовано висновки, рекомендації та пропозиції щодо удосконалення національного законодавства України у даній сфері. Основними з них, що виносяться на захист і містять елементи наукової новизни, є такі:

уперше:

- проведено комплексний порівняльно-правовий аналіз конституційно-правового закріплення гендерної рівності в Україні та країнах Європейського Союзу з фокусом на гендерний компонент, що дозволило виявити структурні подібності та відмінності, а також визначити прогалини в національному

конституційно-правовому регулюванні;

- проаналізовано Стратегію гендерної рівності Європейського Союзу як програмний документ не лише для держав-членів, а і як орієнтир для адаптації положень національного законодавства України до стандартів ЄС щодо гендерної рівності;

- здійснено системне дослідження гендерного аспекту вимушеної міграції з України до ЄС, спричиненої збройним конфліктом, та впливу на реалізацію прав людини у країнах ЄС.

удосконалено:

- теоретико-правове розуміння класифікації міжнародних стандартів гендерної рівності шляхом поділу їх на універсальні та регіональні з урахуванням організаційно-правових механізмів їх реалізації;

- підхід до аналізу імплементації міжнародних стандартів гендерної рівності в конституційне право України шляхом порівняльно-правового вивчення досвіду країн ЄС;

- науково-правовий підхід до аналізу прецедентної практики Європейського суду з прав людини з питань гендерної рівності шляхом систематизації рішень за критеріями видів дискримінації, правового статусу заявників та впливу на національне законодавство;

дістали подальшого розвитку:

- положення щодо організаційно-правового механізму реалізації гендерної рівності в Україні, зокрема у частині виявлення структурних та нормативних прогалин, які перешкоджають його ефективному функціонуванню;

- методологічні засади дослідження гендерної рівності в національній та закордонній науці конституційного права, обґрунтовано доцільність використання міждисциплінарного підходу із залученням емпіричних, соціологічних та порівняльно-правових методів для аналізу ефективності конституційно-правової реалізації гендерної рівності;

- наукові уявлення про співвідношення понять "гендерна рівність" та "заборона дискримінації" в конституційно-правовій науці України та зарубіжних країн, визначено їх змістовну автономність та водночас взаємозалежність, що дозволяє більш точно формулювати правові норми й оцінювати порушення гендерних прав у практичному вимірі;

- положення щодо ролі міжнародних організацій (ООН, Європейського Союзу, Ради Європи) у формуванні й реалізації міжнародно-правових стандартів гендерної рівності, уточнено теоретико-правові підходи до оцінки їхнього впливу на національну політику України, зокрема шляхом аналізу нормативних документів, практичних рекомендацій, механізмів контролю та імплементації, вироблених цими організаціями;

- характеристика системи суб'єктів, що забезпечують реалізацію міжнародних зобов'язань України у сфері гендерної рівності, обґрунтовано роль таких інституцій, як Урядовий уповноважений з питань гендерної політики, профільні комітети Верховної Ради України, а також неурядові організації, в процесі адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів;

– тлумачення статті 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у контексті забезпечення гендерної рівності, поглиблено аналіз практики Європейського Суду з прав людини, що свідчить про ефективність використання механізму заборони дискримінації для захисту прав осіб, які зазнали утисків за ознакою статі.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дисертаційного дослідження мають широкі перспективи практичного застосування та наукового розвитку у низці ключових сфер, а саме в:

- науково-дослідній діяльності – як підґрунтя для поглибленого вивчення проблематики гендерної рівності, зокрема в аспекті удосконалення національного правового механізму її реалізації, а також для подальшої імплементації міжнародних стандартів у цій сфері;

- освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін публічно-правового циклу, зокрема «Конституційне право», «Теорія держави й права», а також спеціалізованих курсів на кшталт «Гендерна рівність та заборона дискримінації в Україні»; результати дослідження можуть слугувати основою для розробки навчальних і методичних посібників, підручників, програм курсів;

- нормотворчій діяльності – для вдосконалення законодавчого регулювання у сфері реалізації гендерної рівності та недискримінації, зокрема формулювання нових правових норм і закріплення відповідних державних обов'язків із гарантування прав на гендерну рівність;

- правозастосовній практиці – як інструмент підвищення ефективності діяльності суб'єктів повноважних забезпечувати реалізацію гендерної рівності в Україні, інституцій на кшталт Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Конституційний Суд України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений Президента України з прав дитини, Урядовий уповноважений з питань гендерної політики, правоохоронні та правозахисні органи а також інших органів та інституцій, що реалізують політику рівності та правового захисту;

- правозахисній та правопросвітницькій сфері – для фахівців громадських організацій, зокрема правозахисного спрямування, у розробці та впровадженні навчальних заходів: тематичних лекцій, семінарів, інтерактивних тренінгів із питань запобігання дискримінації та реалізації гендерної рівності.

Положення, що викладені в дисертації та виносяться на захист, розроблені автором особисто, робота відображає власне бачення проблематики досліджуваної теми, власні висновки та пропозиції, сформовані за результатами особистого та самостійного дослідження відповідної законодавчої, емпіричної та доктринальної бази.

Основні наукові результати дисертації відображено у семи наукових працях, серед яких чотири наукові статті, які опубліковані в фахових виданнях України з юридичних наук, затверджених МОН України, три статті – в іноземних наукових періодичних виданнях, шість тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських конференціях.

Після закінчення доповіді здобувачу присутніми були поставлені наступні питання:

Сьох К.Я.: Яких висновків ви дійшли проаналізувавши методологію дослідження гендерної рівності?

Відповідь: Дякую за запитання. Методологія дослідження гендерної рівності становить цілісну систему, яка поєднує концептуальні та інструментальні підходи й забезпечує наукову обґрунтованість висновків щодо механізмів реалізації гендерного рівності. У сучасній юридичній науці доцільно використовувати термін «гендерна рівність» як правову категорію з міждисциплінарним наповненням, що інтегрує соціальні, політичні, економічні та культурні аспекти рівності в державі.

Осауленко А.О.: Що становить нормативну, емпіричну та інформаційну базу вашого дослідження?

Відповідь: Дякую за запитання. Нормативну основу дослідження становлять положення Конституції України, акти чинного законодавства, міжнародно-правові документи, ухвалені під егідою ООН, Ради Європи, а також акти первинного й вторинного права Європейського Союзу у сфері забезпечення гендерної рівності.

Емпіричну та інформаційну базу склали аналітичні огляди, науково-дослідні звіти, енциклопедичні джерела, матеріали наукової періодики, а також публікації провідних українських і зарубіжних учених, експертів та правозахисних організацій.

Демиденко В.О.: Під час огляду основних рішень практики ЄСПЛ з питань гендерної рівності, до яких висновків ви дійшли?

Відповідь: Дякую за запитання. Проведене порівняльне дослідження практики держав-членів Європейського Союзу засвідчило, що ефективна імплементація міжнародних стандартів у цій сфері забезпечується через створення спеціалізованих інституцій, національних стратегій та правозастосовчих механізмів, які супроводжуються належним фінансуванням, моніторингом і публічною звітністю. Водночас значення має інституціоналізована система гендерного мейнстрімінгу у всіх сферах публічної політики. У результаті проведеного дослідження встановлено, що саме на основі судової практики Європейського суду з прав людини вперше було закріплено положення про право на рівне ставлення незалежно від статі як одну з ключових гарантій прав людини. Аналіз прецедентів, у яких йдеться про прояви гендерної дискримінації, дозволяє запропонувати умовну класифікацію таких рішень. Зокрема, доцільно виділити такі категорії: справи, пов'язані з порушеннями у сфері праці; випадки сексуальних домагань; спори у галузі сімейного права; питання соціального та пенсійного забезпечення; адміністративні провадження; забезпечення доступу до належної медичної допомоги; справи про домашнє насильство та гендерно зумовлене насильство.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається **науковому керівнику кандидату юридичних наук, доценту Лук'янець-Шаховій В.С.**, яка зазначила, що підготовлена Міщенко Максима Вікторовича «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах» є результатом наполегливої науково-теоретичної та практичної діяльності.

Дійсно, зважаючи на євроінтеграційний курс України, імплементація європейських стандартів у сфері забезпечення гендерної рівності набуває особливої актуальності. Конституція України, а також інші нормативно-правові акти створюють певне підґрунтя для її реалізації. Водночас зберігаються суттєві виклики у сфері практичного забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, що вимагає системного аналізу й вдосконалення конституційно-правових механізмів.

Індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план Максим Вікторович виконав у повному обсязі.

Автором дисертаційного дослідження досліджено теоретико-правові основи гендерної рівності та заборони дискримінації; проаналізовано сучасні методологічні підходи до дослідження гендерної рівності в національній та закордонній доктрині конституційного права; схарактеризовано міжнародно-правові стандарти (ООН, Рада Європи, ЄС) гендерної рівності, та виявити організаційно-правові механізми їх реалізації; проаналізовано конституційне закріплення гендерної рівності в Україні та особливості її реалізації у порівнянні з практиками країн Європейського Союзу; виокремлено та досліджено правові позиції Європейського суду з прав людини щодо реалізації гендерної рівності в зарубіжних країнах та схарактеризувати їхній вплив на розвиток національного права України; визначено ключові проблеми та прогалини у функціонуванні організаційно-правового механізму реалізації гендерної рівності в Україні; оцінено значення Стратегії гендерної рівності Європейського Союзу як орієнтиру для вдосконалення національного правового механізму реалізації гендерної рівності; виявлено особливості захисту конституційних прав осіб, які зазнали гендерно зумовлених викликів у зв'язку з вимушеною міграцією до країн ЄС.

На основі поставлених завдань і отриманих результатів, а також рекомендацій, дисертанту вдалося досягти поставленої мети і підготувати актуальну й змістовну роботу.

Науковий рівень, зміст, обсяг та оформлення дисертації відповідають вимогам МОН України. Структура роботи характеризується послідовністю та узгодженістю змісту викладених у ній питань. Суттєвих зауважень до мови та стилю викладення матеріалу не має.

Дисертація є самостійною, завершеною роботою, написаною зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації відповідає встановленим МОН України вимогам.

Саме тому, вважаю, що дисертаційна робота Міщенко Максима Вікторовича «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах», має самостійний характер, є творчою працею, виконана на достатньому теоретичному рівні і свідчить про належну підготовку її автора, а тому

дисертацію можна представити до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається рецензентам.

Доктор юридичних наук, професор Осауленко А.О. Дисертаційне дослідження Міщенка Максима Вікторовича «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах» присвячене актуальному на сьогоднішній день питанню.

Під час проведення дослідження Міщенко М.В. використав ґрунтовну науково-теоретичну базу, яка містить значний масив наукових та нормативно-правових джерел, що стосуються теми дослідження, а також судову практику з відповідних справ України. Це дозволило критично оцінити і розвинути теоретичні положення, розроблені попередниками, визначити та врахувати сучасний стан правового регулювання відповідних суспільних відносин.

Дисертантом вдало визначено наукову новизну отриманих результатів дослідження, яка полягає у тому, що у дисертаційній роботі вперше комплексно проаналізовано особливості загальнотеоретичних і конституційно-правових засад реалізації гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах, з урахуванням євроінтеграційних процесів України та імплементації відповідних міжнародно-правових стандартів. На цій основі сформульовано висновки, рекомендації та пропозиції щодо удосконалення національного законодавства України у даній сфері.

За результатами проведеного дослідження запропоновано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, які є логічним підсумком проведеної роботи.

Дисертація вирізняється системністю аналізу, глибоким теоретичним підґрунтям, широкою джерельною базою і чітким прикладним спрямуванням, що дозволяє розглядати її як вагомий внесок у дослідженні конституційно-правових засад гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах.

Таким чином, дисертація Міщенка Максима Вікторовича «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах», загалом відповідає вимогам встановленим МОН України, а тому може бути рекомендована до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук Колодій О.А. відзначив високий науковий рівень дисертаційного дослідження робота Міщенка Максима Вікторовича «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах». Актуальність роботи не викликає сумнівів. Дисертаційне дослідження присвячено комплексному аналізу конституційно-правових засад гендерної рівності, а також виявленню ефективних правових механізмів її забезпечення в Україні у порівнянні з досвідом країн Європейського Союзу. В умовах євроінтеграційного процесу України та зростання уваги до прав людини, зокрема гендерної рівності, постає необхідність переосмислення правової природи цього явища та підвищення ефективності його реалізації. Обґрунтовано, що гендерна

рівність – це не лише формальна рівність у законодавстві, але й реальна здатність інститутів права забезпечувати рівний доступ жінок і чоловіків до прав і свобод, участі в державному управлінні, соціально-економічних і культурних процесах..

При цьому, сформульовані висновки і пропозиції містять належну обґрунтованість та можуть бути використані у практичній правозастосовній діяльності. Загалом, обсяг проведеного аналізу джерельної бази є суттєвим для робіт такого виду. У дослідженні вдало, послідовно та системно викладено й розкрито визначені завдання. А тому, можна констатувати, що в результаті проведеного дослідження сформульовано й обґрунтовано низку положень і висновків, які можуть бути винесені на захист та публічно обговорені.

На підставі вищевказаного можна зазначити, що дисертація Міщенка М.В. «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, оригінальним науковим дослідженням. В ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем досліджуваної проблематики. Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь: доктор юридичних наук, доцент Тихомиров Д.О.; доктор юридичних наук, доцент Халюк С.О.; доктор юридичних наук, професор Осауленко А.О.; доктор юридичних наук, професор Колодій А.М.; кандидат юридичних наук, професор Лук'янець-Шахова В.С.; кандидат юридичних наук, доцент Демиденко В.О.; кандидат юридичних наук, доцент Куртакова Г.О.; кандидат юридичних наук, доцент Лапка О.Я.; кандидат юридичних наук, доцент Славна О.В.; кандидат юридичних наук, доцент Тригубенко Г.В.; кандидат юридичних наук Романенко Л.М.; кандидат юридичних наук Чеханюк Л.В.

Міщенко Максим Вікторович висловив виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприятимуть вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції його подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Міщенка Максима Вікторовича «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах»

Дисертація Міщенка Максима Вікторовича «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Вибір теми дослідження зумовлений сукупністю теоретичних і практичних чинників, які визначають актуальність, новизну й значущість аналізу конституційно-правових засад гендерної рівності як в Україні, так і в зарубіжних країнах. У сучасному демократичному суспільстві гендерна рівність є не лише ознакою соціального прогресу, але й одним із ключових стандартів прав людини, закріплених у міжнародних договорах, конституціях держав і правових системах.

Зважаючи на євроінтеграційний курс України, імплементація європейських стандартів у сфері забезпечення гендерної рівності набуває особливої актуальності. Конституція України, а також інші нормативно-правові акти створюють певне підґрунтя для її реалізації. Водночас зберігаються суттєві виклики у сфері практичного забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, що вимагає системного аналізу й вдосконалення конституційно-правових механізмів.

Порівняльно-правове дослідження досвіду зарубіжних країн, зокрема країн Європейського Союзу, а також інших демократичних правових держав, дозволяє виявити ефективні моделі правового регулювання та інституційного забезпечення гендерної рівності, відповідні для впровадження в український правовий контекст. Такий підхід не лише сприяє глибшому теоретичному осмисленню проблематики, але й має прикладне значення для удосконалення національного законодавства та конституційної практики.

Загальноправові принципи, одним із яких є принцип рівності, є основоположними цінностями, основними правилами та стандартами, які забезпечують права і свободи людини й громадянина, а тому кожна розвинена країна намагається включити їх у конституційні положення. Відповідні принципи також закріплені в Конституції України.

У сучасному правовому просторі одним із ключових напрямів демократичного поступу визнається забезпечення рівних прав і можливостей незалежно від статі. Гендерна рівність розглядається як необхідна умова для повноцінної реалізації основоположних прав людини, гарантованих Конституцією. Такий підхід відображає усталені міжнародні стандарти, що вимагають усунення дискримінації та сприяння рівній участі жінок і чоловіків у всіх сферах суспільного життя. Лише суспільство, де реально діють механізми рівноправності, може бути визнане демократичним у повному сенсі цього поняття.

Останнім часом суспільство приділяє значну увагу забезпеченню основних прав і свобод особи та створенню міжнародних і національних механізмів захисту цих прав, а також гарантій їх реалізації. Існують численні міжнародні стандарти, які є універсальними та регіональними, зобов'язання, пов'язані з ними, покладаються на держави, які їх визнали, а також на інші специфічні суб'єкти. Насправді для багатьох із них концепція рівності, недискримінації та визнаних універсальних цінностей цивілізації є першочерговими. Гендерна рівність – це не лише одна з основоположних цінностей демократичної правової держави, але й ключовий чинник сталого розвитку, соціальної справедливості та ефективного функціонування демократичних інституцій. В умовах євроінтеграції та після ратифікації Україною Стамбульської конвенції у 2022 році питання реалізації гендерної рівності набуває особливої актуальності на рівні державної політики та національного законодавства.

У міжнародно-правовій площині базовими документами є Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) 1979 р., Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р., Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) 2011 р., Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Хартія Європейського Союзу про основні права 2000 р., а також положення Загальної декларації прав людини 1948 р. Національне законодавство України також забезпечує правове підґрунтя для реалізації гендерної рівності: Конституція України 1996 року (ст. 24) гарантує рівність прав незалежно від статі; Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005) конкретизує механізми реалізації цієї норми; а Кримінальний кодекс України та інші галузеві закони містять норми, спрямовані на запобігання гендерно зумовленому насильству. Тому, дослідження правових механізмів у цій сфері є важливим для удосконалення державної політики, законодавства та правозастосовчої практики.

Ідея рівності людини й громадянина відіграє ключову роль у формуванні справедливого доступу до суспільних ресурсів і благ, а також у вибудовуванні гармонійних соціальних відносин. Соціальна рівність постає як передумова формування відкритої держави та дієвого громадянського суспільства. Однією з її форм є гендерна рівність, що означає надання жінкам і чоловікам однакових прав, можливостей і свобод у всіх сферах життя.

У сучасних умовах українського суспільства, як і в інших демократично орієнтованих країнах, утвердження гендерної рівності розглядається як одна з основних цілей державної та соціальної політики. Аналіз наукових джерел показує, що питання забезпечення гендерного паритету привертало увагу ще в минулому, однак системне осмислення проблематики й формування новітніх підходів до її розв'язання почали інтенсивно розвиватися лише з середини XX століття із урахуванням специфіки національних умов.

Теоретичним підґрунтям дослідження гендерної рівності, є роботи таких учених: І. Андрусак, Н. Аніщук, О. Батанов, Дж. Батлер, Н. Бокало, О. Васильченко, Дж. Вікс, М. Віттінг, Дж. Волековіц, І. Грицай, Н. Грицяк, М. Гультай, О. Дашковська, Г. Журавльова, Б. Калиновський, М. Костицький,

Л. Ковальчук, К. Левченко, В. Лемак, Т. Марценюк, Т. Мельник, Дж. Мітчелл, Л. Наливайко, Н. Оніщенко, О. Пищуліна, І. Полховська, О. Руднєва, О. Суслова, А. Табанова, О. Уварова, О. Фрицький, Т. Фулей, Г. Юровська та ін. У свою чергу, специфіку правового регулювання і правозастосування гендерної рівності в Україні, у рамках ООН, Ради Європи, Європейського Союзу, зарубіжних країн, певною мірою розглядають: М. Буроменський, О. Венгер, О. Власова, Ю. Гончарова, Н. Грицяк, В. Гришко, Б. Киричук, І. Кресіна, В. Кудря, В. Лук'янець-Шахова, А. Осауленко, О. Сасенко, К. Сьох, С. Халюк, І. Чичкало-Кондрацька, В. Чорна, та ін.

Слід зазначити, що в українській науковій доктрині різні аспекти гендерної рівності неодноразово розглядалися вченими з кінця 1980-х — початку 1990-х рр., а питання гендерного збалансування отримало новий вектор розвитку на вітчизняних просторах з урахуванням досягнень європейських та інших країн світу. Щодо більш сучасних досліджень в українському науковому середовищі питання гендерної рівності активно досліджуються на дисертаційному рівні. Зокрема, Ніколь Романова у дисертації на здобуття ступеня доктора філософії (право) на тему: «Забезпечення гендерної рівності в секторі безпеки і оборони: імплементація міжнародно-правових стандартів у законодавство України» 2024 року, проаналізувала міжнародно-правові механізми забезпечення гендерної рівності в секторі безпеки та оборони. Пані Ірина Грицай свою роботу, докторську дисертацію з теорії права на тему: «Принцип гендерної рівності та механізм його забезпечення: теоретико-правовий аспект» у 2018 році присвятила особливостям правового регулювання гендерної політики в Україні, розглядаючи національні інституційні механізми виокремила принцип гендерної рівності в окремий, самостійний принцип права. Науковиця Ніна Аніщук ще у 2008 році зосередила увагу на феміністичній юридичній теорії та дослідженні правового статусу жінки в контексті трансформацій українського суспільства у своєму докторському дослідженні на тему: «Правові засоби викорінення гендерного насильства в Україні: історико-теоретичний аналіз».

Відзначаючи особливий внесок зазначених наукових доробків, у межах нашого дослідження основна увага зосереджується на конституційно-правовому закріпленні гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах, з особливим акцентом на практику зарубіжних країн (країни ЄС) та відповідність національного законодавства міжнародним стандартам, зокрема Конвенції CEDAW та правовим позиціям Європейського суду з прав людини. Такий підхід дозволяє не лише систематизувати наявні нормативно-правові механізми, а й виявити перспективи їх удосконалення у контексті сучасних євроінтеграційних процесів. Окремим аспектом нашого дослідження є аналіз Гендерної стратегії ЄС на 2020–2025 роки, яка визначає ключові напрямки політики у сфері рівності між жінками та чоловіками в європейському просторі.

Вищевикладене зумовлює актуальність і своєчасність даного дослідження, його теоретичне і практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації відповідає Указу Президента України від 24.03.2021 №119/2021 «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини»; Цілям сталого

розвитку України на період до 2030 року, затвердженим Указом Президента України 30.09.2019 р. №722/2019; Національній стратегії у сфері прав людини, затвердженій Указом Президента України від 24.03.2021 р. №119/2021; постановами Кабінету Міністрів України «Про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики» від 7.06.2017 р. №390; «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» від 22.08.2018 №658; розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року» від 10.10.2018 р. №728-р, «Про схвалення Концепції комунікації у сфері гендерної рівності від 16.09.2020 р. №1128-р» та ін.

Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454) й Основним напрямом наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

Тема дисертаційної роботи затверджена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 30 листопада 2021 року (протокол № 22 від 30 листопада 2021 р).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає у визначенні особливостей конституційно-правових засад реалізації гендерної рівності в Україні та зарубіжних країн у контексті імплементації міжнародно-правових стандартів.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- дослідити теоретико-правові основи гендерної рівності та заборони дискримінації;
- проаналізувати сучасні методологічні підходи до дослідження гендерної рівності в національній та закордонній доктрині конституційного права;
- схарактеризувати міжнародно-правові стандарти (ООН, Рада Європи, ЄС) гендерної рівності, та виявити організаційно-правові механізми їх реалізації;
- проаналізувати конституційне закріплення гендерної рівності в Україні та особливості її реалізації у порівнянні з практиками країн Європейського Союзу;
- виокремити та дослідити правові позиції Європейського суду з прав людини щодо реалізації гендерної рівності в зарубіжних країнах та схарактеризувати їхній вплив на розвиток національного права України.
- визначити ключові проблеми та прогалини у функціонуванні організаційно-правового механізму реалізації гендерної рівності в Україні;
- оцінити значення Стратегії гендерної рівності Європейського Союзу як орієнтиру для вдосконалення національного правового механізму реалізації гендерної рівності;
- виявити особливості захисту конституційних прав осіб, які зазнали гендерно зумовлених викликів у зв'язку з вимушеною міграцією до країн ЄС.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації гендерної рівності в конституційно-правовій площині.

Предметом дослідження є засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах (ЄС) у контексті імплементації міжнародно-правових стандартів в законодавство України.

Методи дослідження. Методологічні засади дослідження ґрунтуються на комплексному застосуванні філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання, а також відповідних методологічних підходів і принципів. Їх вибір детерміновано метою, об'єктом, предметом і завданнями дисертаційного дослідження.

Так, використання діалектичного, формально-логічного, гносеологічного й герменевтичного методів, а також методу техніко-юридичного аналізу забезпечило глибоке теоретичне осмислення поняттєвого апарату дослідження, сприяло уточненню та модернізації таких правових категорій, як «гендер», «стать», «рівність», «гендерна рівність», «недискримінація», «міжнародно-правові стандарти» тощо (розділи 1.1, 1.2, 2.1).

Особливу евристичну цінність для розкриття правової природи гендерної рівності мали антропологічний, аксіологічний і феноменологічний підходи, що дозволили проаналізувати цю категорію крізь призму її ціннісної, гуманістичної та правозахисної сутності, незалежно від статі чи гендерної (соціальної) ролі індивіда (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2).

Застосування порівняльно-правового методу та компаративістського підходу стало підґрунтям для дослідження міжнародного досвіду та порівняльного аналізу правозастосовної практики ООН, Ради Європи, Європейського Союзу, а також окремих зарубіжних країн у сфері реалізації гендерної рівності та впровадження відповідних стандартів (розділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.2, 3.3).

Системно-структурний метод дозволив здійснити класифікацію міжнародно-правових стандартів у сфері гендерної рівності, окреслити структуру джерел їх правового регулювання як на міжнародному, так і на національному (конституційно-правовому) рівні України, визначити основні елементи організаційно-правового механізму реалізації гендерної рівності (розділи 2.1, 2.2, 3.1).

Зі свого боку, структурно-функціональний аналіз дав змогу розглянути функціональні повноваження суб'єктів, уповноважених реалізовувати політику гендерної рівності (розділи 3.1, 2.2), а методи синтезу, правового моделювання і прогнозування дозволили виокремити ключові проблемні зони у сфері реалізації рівності прав та можливостей чоловіків та жінок, а також запропонувати шляхи вдосконалення національного законодавства з урахуванням євроінтеграційного курсу й потреби післявоєнного правового оновлення (розділи 3.2, 3.3).

Нормативну основу дослідження становлять положення Конституції України, акти чинного законодавства, міжнародно-правові документи, ухвалені під егідою ООН, Ради Європи, а також акти первинного й вторинного права Європейського Союзу у сфері забезпечення гендерної рівності.

Емпіричну та інформаційну базу склали аналітичні огляди, науково-дослідні звіти, енциклопедичні джерела, матеріали наукової періодики, а також публікації провідних українських і зарубіжних учених, експертів та правозахисних організацій.

Наукова новизна отриманих результатів. У дисертаційній роботі вперше комплексно проаналізовано особливості загальнотеоретичних і конституційно-правових засад реалізації гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах, з урахуванням євроінтеграційних процесів України та імплементації відповідних міжнародно-правових стандартів. На цій основі сформульовано висновки, рекомендації та пропозиції щодо удосконалення національного законодавства України у даній сфері. Основними з них, що виносяться на захист і містять елементи наукової новизни, є такі:

уперше:

- проведено комплексний порівняльно-правовий аналіз конституційно-правового закріплення гендерної рівності в Україні та країнах Європейського Союзу з фокусом на гендерний компонент, що дозволило виявити структурні подібності та відмінності, а також визначити прогалини в національному конституційно-правовому регулюванні;

- проаналізовано Стратегію гендерної рівності Європейського Союзу як програмний документ не лише для держав-членів, а і як орієнтир для адаптації положень національного законодавства України до стандартів ЄС щодо гендерної рівності;

- здійснено системне дослідження гендерного аспекту вимушеної міграції з України до ЄС, спричиненої збройним конфліктом, та впливу на реалізацію прав людини у країнах ЄС.

удосконалено:

- теоретико-правове розуміння класифікації міжнародних стандартів гендерної рівності шляхом поділу їх на універсальні та регіональні з урахуванням організаційно-правових механізмів їх реалізації;

- підхід до аналізу імплементації міжнародних стандартів гендерної рівності в конституційне право України шляхом порівняльно-правового вивчення досвіду країн ЄС;

- науково-правовий підхід до аналізу прецедентної практики Європейського суду з прав людини з питань гендерної рівності шляхом систематизації рішень за критеріями видів дискримінації, правового статусу заявників та впливу на національне законодавство;

дістали подальшого розвитку:

- положення щодо організаційно-правового механізму реалізації гендерної рівності в Україні, зокрема у частині виявлення структурних та нормативних прогалин, які перешкоджають його ефективному функціонуванню;

- методологічні засади дослідження гендерної рівності в національній та закордонній науці конституційного права, обґрунтовано доцільність використання міждисциплінарного підходу із залученням емпіричних, соціологічних та порівняльно-правових методів для аналізу ефективності конституційно-правової реалізації гендерної рівності;

- наукові уявлення про співвідношення понять "гендерна рівність" та "заборона дискримінації" в конституційно-правовій науці України та зарубіжних країн, визначено їх змістовну автономність та водночас взаємозалежність, що

дозволяє більш точно формулювати правові норми й оцінювати порушення гендерних прав у практичному вимірі;

- положення щодо ролі міжнародних організацій (ООН, Європейського Союзу, Ради Європи) у формуванні й реалізації міжнародно-правових стандартів гендерної рівності, уточнено теоретико-правові підходи до оцінки їхнього впливу на національну політику України, зокрема шляхом аналізу нормативних документів, практичних рекомендацій, механізмів контролю та імплементації, вироблених цими організаціями;

- характеристика системи суб'єктів, що забезпечують реалізацію міжнародних зобов'язань України у сфері гендерної рівності, обґрунтовано роль таких інституцій, як Урядовий уповноважений з питань гендерної політики, профільні комітети Верховної Ради України, а також неурядові організації, в процесі адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів;

- тлумачення статті 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у контексті забезпечення гендерної рівності, поглиблено аналіз практики Європейського Суду з прав людини, що свідчить про ефективність використання механізму заборони дискримінації для захисту прав осіб, які зазнали утисків за ознакою статі.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дисертаційного дослідження мають широкі перспективи практичного застосування та наукового розвитку у низці ключових сфер:

- у науково-дослідній діяльності – як підґрунтя для поглибленого вивчення проблематики гендерної рівності, зокрема в аспекті удосконалення національного правового механізму її реалізації, а також для подальшої імплементації міжнародних стандартів у цій сфері;

- в освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін публічно-правового циклу, зокрема «Конституційне право», «Теорія держави й права», а також спеціалізованих курсів на кшталт «Гендерна рівність та заборона дискримінації в Україні»; результати дослідження можуть слугувати основою для розробки навчальних і методичних посібників, підручників, програм курсів;

- у нормотворчій діяльності – для вдосконалення законодавчого регулювання у сфері реалізації гендерної рівності та недискримінації, зокрема формулювання нових правових норм і закріплення відповідних державних обов'язків із гарантування прав на гендерну рівність;

- у правозастосовній практиці – як інструмент підвищення ефективності діяльності суб'єктів повноважних забезпечувати реалізацію гендерної рівності в Україні, інституцій на кшталт Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Конституційний Суд України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений Президента України з прав дитини, Урядовий уповноважений з питань гендерної політики, правоохоронні та правозахисні органи а також інших органів та інституцій, що реалізують політику рівності та правового захисту;

- у правозахисній та правопросвітницькій сфері – для фахівців громадських організацій, зокрема правозахисного спрямування, у розробці та

впровадженні навчальних заходів: тематичних лекцій, семінарів, інтерактивних тренінгів із питань запобігання дискримінації та реалізації гендерної рівності.

Особистий внесок здобувача. Положення, що викладені в дисертації та виносяться на захист, розроблені автором особисто, робота відображає власне бачення проблематики досліджуваної теми, власні висновки та пропозиції, сформовані за результатами особистого та самостійного дослідження відповідної законодавчої, емпіричної та доктринальної бази.

Апробація матеріалів дисертації. Результати дисертації оприлюднювалися у доповідях на міжнародній і всеукраїнських конференціях: «Забезпечення запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі й торгівлі людьми: національна практика та зарубіжний досвід» (м. Київ, 08 грудня 2022 р.), «Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти» (м. Суми, 24 червня 2023 р.), «Реалізація конституційного курсу України на членство в ЄС та НАТО» (м. Київ, 26 червня 2023 р.), «Гендерні студії: міждисциплінарні дослідження актуальних проблем соціальних відносин: збірник тез доповідей учасників постійно діючого науково-практичного семінару» (м. Львів, 14 червня 2024 р.), «Гендерні студії: міждисциплінарні дослідження актуальних проблем соціальних відносин» (м. Львів, 26 березня 2025 р.), «Правові механізми загального та відкритого доступу до правосуддя: виклики євроінтеграційного процесу» (м. Київ, 30 квітня 2025 р.), «Наукові відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід» (м. Івано-Франківськ, 02 травня, 2025 р.).

Публікації. Основні наукові результати дисертації відображено у 13 наукових працях, серед яких чотири наукові статті, які опубліковані в фахових виданнях України з юридичних наук, затверджених МОН України, три статті – в іноземних наукових періодичних виданнях, шість тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських конференціях.

1. Міщенко М. В. Міжнародні стандарти гендерної рівності: організаційно-правовий механізм. Наука і техніка сьогодні. Серія «Право». № 11 (25) 2023. С. 764–777. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-11\(25\)-764-777](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-11(25)-764-777) URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/22643>

2. Міщенко М. В. Стратегія гендерної рівності ЄС: досягнення та виклики для України. Наукові перспективи № 4 (34) 2023. С. 625–648. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-4\(34\)-625-648](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-4(34)-625-648) URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/22644>

3. Міщенко М. В. Роль та місце практики Європейського суду з прав людини у формуванні стандартів гендерної рівності в Україні. Журнал «Наукові інновації та передові технології». Серія «Право». №3 (31) 2024. С. 1403–1432. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3\(31\)-1403-1422](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-3(31)-1403-1422) URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/22642/22614>

4. Міщенко М. В. Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та державах-членах ЄС. Економіка. Фінанси. Право. Щомісячний інформаційно-аналітичний журнал, № 4 2025. С. 78–84 <https://doi.org/10.37634/efp.2025.4.16> URL: <http://efp.in.ua/uk/journal-item/377>

5. Mishchenko Maksym, Lukianets-Shakhova Valentyna. Constitutional and legal framework for gender equality in Ukraine and world countries. (Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та країнах світу). *Revista Amazonia Investiga*. Volume 11 (№ 49), 2022. P. 165–174. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.49.01.18>
URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1887> (*Web of Science*)
6. Міщенко М. В. Parity democracy – ensuring equality of human rights and freedoms: gender accent. (Паритетна демократія – забезпечення рівності прав і свобод людини: гендерний акцент). *Науковий журнал Paradigm of knowledge* (Зареєстрований в м. Франкфурт (Німеччина) № 2 (66), 2025. С. 5–25 [https://doi.org/10.26886/2520-7474.2\(66\)2025.1](https://doi.org/10.26886/2520-7474.2(66)2025.1) URL: <https://naukajournal.org/index.php/Paradigm/article/view/2702/2632>
7. Міщенко М. В. Гендерна рівність та заборона дискримінації в правовій науці України та зарубіжних країн: співвідношення понять. *ГРААЛІ НАУКИ: міжнар. наук. журнал*. Відень – Вінниця: ГО «Європейська наукова платформа»; НУ «Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці», 2025. № 51. С. 503–513 <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.18.04.2025.065> URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/issue/view/18.04.2025/39>
8. Міщенко М. В. Гендерні аспекти сучасної міграції з України до ЄС. Сучасні виклики для міграційної політики: правові, освітні та історичні аспекти : матеріали науково-практичного круглого столу, Суми, 24 червня 2023 р. / ред. колегія: В. М. Завгородня, А. М. Куліш та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2023. С. 38–42
9. Міщенко М. В. Характеристика основних положень Стратегії гендерної рівності Європейського Союзу 2020 – 2025: значення для України. Матеріали круглого столу «Реалізація конституційного курсу України на членство в ЄС та НАТО (26 червня 2023 року, м. Київ). К.: Національна академія внутрішніх справ. 2023. С. 70–76
10. Міщенко М. В. Положення щодо гендерної рівності в первинному законодавстві ЄС. Гендерні студії: міждисциплінарні дослідження актуальних проблем соціальних відносин: збірник тез доповідей учасників постійно діючого науково-практичного семінару (14 червня 2024 року). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 72–77.
11. Міщенко М. В. «Участь жінок правоохоронців у постконфліктному врегулюванні відповідно до Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки, мир, безпека». Матеріали всеукраїнського круглого столу «Гендерні студії: міждисциплінарні дослідження актуальних проблем соціальних відносин» (26 березня 2025 року, Львів). Л.: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2025. С. 80–85
12. Міщенко М. В. До питання пріоритету права ЄС над конституційним правом держав-членів. Наукові відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід: збірник наукових праць з матеріалами VI Міжнародної наукової конференції, м. Івано-Франківськ, 02 травня, 2025р./ Міжнародний центр наукових досліджень. – Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. С. 131–135

13. Міщенко М. В. Практика ЄСПЛ у сфері доступу до правосуддя та насильства щодо жінок. Матеріали науково-практичного круглого столу «Правові механізми загального та відкритого доступу до правосуддя: виклики євроінтеграційного процесу» (30 квітня 2025, м. Київ). К.: Національна академія внутрішніх справ, 2025. С. 31-34

Характеристика особистості здобувача. Міщенко Максим Вікторович, 1993 року народження, освіта вища – юридична, у 2015 році закінчив Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого за спеціальністю «Правознавство» (диплом магістра з відзнакою). З вересня 2021 року по сьогоднішній день аспірант денної форми навчання Національної академії внутрішніх справ.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах напроямом, який віднесено до спеціальності 081 – Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Міщенка Максима Вікторовича «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Міщенка Максима Вікторовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Міщенко Максима Вікторовича «Конституційно-правові засади гендерної рівності в Україні та зарубіжних країнах» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 15, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий -
т.в.о. завідувача кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

Сергій ХАЛЮК